

II. LINGUISTIC CONFLUENCES

SEVERAL MORPHOSYNTACTIC FEATURES OF THE TRANSLATIONS FROM FRENCH MADE BY ALEXE MARIN

Liliana SOARE

The National University of Science and Technology
POLITEHNICA Bucharest
liliana.soare1901@upb.ro

Abstract

The paper analyzes several translations from French made by the Wallachian professor Alexe Marin, translations that played an extremely important role in the development of the Romanian scientific terminology in general and of the literary language in particular. We aim at examining some of the most significant features of the linguistic norm at the morphological and syntactic levels, including those that clearly show the influence of French sources. The morphosyntactic features of the examined texts allow for a better understanding of Alexe Marin's translation practices, as well as the evolution of the literary language during that period.

Keywords:

science popularization texts, translation from French, Alexe Marin, 19th century, morphosyntactic features

Rezumat:

Lucrarea se oprește asupra câtorva traduceri din franceză efectuate de profesorul muntean Alexe Marin, traduceri care au avut un rol extrem de important în procesul de dezvoltare a terminologiei științifice românești și a limbii literare, în ansamblu. Ne propunem să analizăm câteva dintre cele mai importante trăsături ale normei la nivel morfologic și sintactic, inclusiv pe cele care reprezintă urme clare ale influenței franceze. Trăsăturile morfosintactice ale textelor examinate ne permit o mai bună înțelegere a practicilor de traducere ale lui Alexe Marin, precum și a evoluției limbii literare a perioadei.

Cuvinte-cheie:

Texte de popularizare a științei, traduceri din franceză, Alexe Marin, secolul al XIX-lea, particularități morfosintactice

Alexe Marin (1814-1895) was a professor of physics and chemistry at the St. Sava College and later at the University of Bucharest. He stood out through his extensive scientific and cultural activity, being, for example, the author of the project for the first oil refinery in Ploiești and of the project for the gas lighting of the capital. He also founded the journal *Muzeul Național* (1856-1860), an important means for disseminating scientific knowledge; in 1890, together with Em. Bacaloglu, Gr. Ștefănescu, and P. Poni, he founded the first organization of Romanian scientists and researchers in the field of physics, the Romanian Society of Sciences, of which he was elected president in 1891.

He was also known during his time as an author and translator of several textbooks and works of science popularization. Although his scientific work was not original, his numerous translations and adaptations of textbooks and scientific texts (which circulated in several editions, both expanded and concised) played an important role in modernizing the language and diversifying its functional use.

Following the French model¹, Professor Marin laid the foundations for a collection of educational and scientific popularization texts. In the collection *Biblioteca pentru tinerimea română* ("Library for Romanian Youth"), initially edited by August Rouf and later managed by Marin himself at the St. Sava Printing House, several of his books were published.

His first editorial project, *Alegere de mai multe cunoștințe folositoare* ("Selection of Several Useful Knowledge"), was structured into four volumes or tomes: Volume I, *Astronomie populară* ("Popular Astronomy") (Abridged Popular Astronomy, 1839); Volume II, *Cunoștințe uzuale* ("Common Knowledge") (Abridged Common Knowledge, 1839, reissued in 1842); Volume III, *Geometrie* ("Geometry") (*Moș Pătru sau învățătorul de sat. Convorbiri asupra geometriei*, 1839) and Volume IV, *Mecanică* ("Mechanics") (*Moș Pătru sau învățătorul de sat. Convorbiri asupra mecanicii*, 1842). Later works included: *Table de aritmetică spre*

¹ The educational and science popularization collections initiated by the French publishers of the time were very much in vogue in the 19th century (*Bibliothèque populaire, Librairie d'éducation, Bibliothèque populaire à l'usage de la jeunesse*, etc.).

întrebuințarea școalelor primare ("Arithmetic Tables for Use in Primary Schools," 1843), *Manual spre întrebuințarea școlărilor* ("Manual for Use by Schoolchildren," 1851), *Prescurtare de himie* ("Abridged Chemistry," 1851-1852, a translation after J. Pelouze), *Noțiuni generale de fizică și de meteorologie* ("General Notions of Physics and Meteorology," 1857, a translation after C. Pouillet), *Tehnologie* ("Technology," 1858, a translation after H. Guillery), *Prime cunoștințe. Culese pentru pensionați și școalele primare* ("First Knowledge. Collected for Boarding Schools and Primary Schools," 1858), *Fizică uzuală și meteorologie* ("Common Physics and Meteorology"), collected for the use of upper primary school classes (1863), *Prima carte de lectură. Noțiuni simple asupra științelor* ("First Reading Book. Simple Notions on Sciences," 1864), *Noțiuni de fizică uzuală cu aplicațiunile cele mai utile la uzurile vieței* ("Notions of Common Physics with the Most Useful Applications to Life Uses," 1870), *Primele noțiuni de aritmetică* ("First Notions of Arithmetics," 1874), *Desen al școalelor* ("School Drawings," 1876).

Most of the texts are translations, adaptations, and compilations of French writings. The purpose of the work is to provide an overview of the morphosyntactic particularities of the language used in these translations. The lexical material is excerpted from six works published between 1839 and 1864 (the first five works, in chronological order, were written in the mixed alphabet, and the last, from 1864, in the Latin alphabet and etymologizing spelling).

I. The Nominal Phrase

1.1. The old form of plural in *-ă* of some neuter nouns presenting *r* in the lexical root is preserved: *hotară* (AMA, 28, *să ia hotarăle*, AMG, I, but *hotarele lumii*, AMF, 30), *izvoară* (AMC, 9, *izvoarăle*, 11).

1.2. Retention of the old form of singular with the desinence *e* in some feminine nouns: *fiecare din liniile drepte de care se alcătuiește acest rotocol este o lature a poligonului* (AMG, 66).

1.3. The masculine noun *copac* is used with the old, etymological form in the singular: *un copaciu* (AMG, 1, AMF, 28, *curotocolul trunchiului acestui copaciu*, AMG, 20).

1.4. Neuter nouns present masculine forms: *doi curcubei* (AML, 47), *să ne socotim prea fericiți de a trăi în timpuri civilizate* (AML, 7).

1.5. In the genitive-dative, some feminine nouns belonging to the 1st and 3rd declension still preserve the *-ei* inflectional type: *mijlocirea rotirei Soarelui* (AMA, 25), *adăogarea cea periodică a întinderii luminei* (AMA, 61), *două colțuri ale ogrăzei* (AMG, 16), *suprafața adevărată a figurei* (AMG, 91), *asupra prelungirii acestui fir* (AMG, 93), *supuse stricăciunii sau perirei* (AMC, 25).

1.6. The *al* genitive is right-adjacent to the definite article: *înaintarea a oricăria ramuri de industrie* (AMM, III), *lucrarea a mai multor milioane de oameni* (AML, 79).

1.7. Analytic marking of the genitive: *învățătorul de sat* (AMM, f.t.), *legile de vibrațiune* (AMF, 408). The preposition *de* appears in structures with proper names for rendering the appurtenance relation: *arbore de Arabia* (AML, 32), *emisfere de Magdeburg* (AMF, 61), *turnul de Clovis* (AMF, 73), *butilia de Leyde* (AMF, 272), *experiențe curioase de Sauveur* (AMF, 297), *temperatura de Paris* (AMF, 479). The preposition *a* is also employed to mark the genitive of a noun phrase whose initial position is occupied by quantifiers devoid of case inflection, like *tot/toată* in the singular, and cardinals: *obiectul dorințelor a toată România* (AML, 8), *Ființa a doi s-a întărit, iar a celorlalți patru se bănuiește* (AMA, 56).

1.8. The genitive-dative form of the adjectival article is, in the feminine, *cei*, the etymological form: *din pricina mișcării[i] cei repezi de rotație a planetei* (AMA, 51), *din pricina depărtării[i] lor cei foarte mari* (AMA, 60), *din pricina regularității cei mari* (AMG, 22), *secundele împărțirii cei noi* (AMG, 22), *căpătâiul coadei sale cei izolante* (AMF, 265), *activitatea vieții cei mai energice* (AMF, 351).

1.9. Partitive prepositional phrase with *de*: *părți de metruri* (AMG, 9), *d-aci vine de sântem luminați o parte de vreme* (AMA, 14), sometimes with a genitive form incorporated: *tot felul de mărfuri de-ale lor* (AMM, 54).

1.10. The polydefinite structures are frequent in the double definite patterns, in which the article-bearing noun is followed by *cel* and by a non-definite adjective: *forma cea rătundă a Pământului* (AMA, 15), *plantele cele*

tinere (AMA, 33), *schimbărilor celor periodice*, (AMA, 44), *starea sa cea obicinuită* (AMA, 61), *depărtarea cea adevărată* (AMG, 16), *partea cea luminată* (AMC, 4), *fizicii cei vechi* (AMC, 6), *aerul cel geros* (AMC, 11), *comunicațiile cele lesnicioase* (AMM, IV), *drumurile cele bune și îngrijite* (AMM, IV), *experiențele cele magnifice* (AMF, 15).

1.11. The popular quantifier *niscai* is frequently used: *niscai sistemi planetare și cometare* (AMA, 62), *niscai vijălii sau înecăciuni (potoape)* (AMG, I) *niscai învățați* (AMG, IV), *adesea se întâmplă ca să avem a măsura niscai lungimi sau lățimi* (AMG, 10).

1.12. The relative pronoun *care* is less employed: *Inginerul și hotarnicul care au adesea trebuință să tragă pă pământ linii drepte* (AMG, 6). Oftentimes, it is replaced by *ce* as a subject and direct object. It is to be noticed the high frequency of *ce* with the value of *care* not only when the antecedent is an inanimate noun²: *Suprafața unui trup este partea de pe d-asaupra ce o vedem* (AMG, 2), *muchiile ce puteți vedea la o casă* (AMG, 2), but also when it substitutes animates: *Așa, zugravul ce face un portret acoperă [...]* (AMG, 2), *un om ce ar vrea să meargă preste câmpuri* (AMG, 4), *dulgheriul și fierestrariul ce taie în lung* (AMG, 6). Sometimes, the combination of the quantifier *tot* is employed: *Tot ce ziserăm se va înțelege* (AMA, 29).

There are contexts in which both of the pronouns are used, a fact that is relevant for the oscillation of the norm and/or for the author's desire to avoid irritating repetitions: *deosebitele obiecte ce ne înfățișează natura sau care oamenii au ajuns să fabriceze* (AMG, 1).

1.13. The relative pronoun *care*, with the pattern *al + care_{genitive} + nominal head*, is recorded under the phonetic form *căria*, with the final particle *-a*: *iau o linie ale căria muchii* (AMG, 5), *a căria lățime este mult mai mare decât grosimea* (5), *planetă a căria mișcare de ocolire* (AMA, 47), *a căria întindere este prea mare* (AMA, 51).

² Whilst in Modern Romanian *ce* is usually a substitute for non-animates, in old Romanian there are no restrictions as regards its usage: it can be freely a substitute for both inanimates and animates.

The same phonetic form is to be met with a pronominal value: *Această grămadă de aer în mijlocul căria este așezat Pământul* (AMA, 20), *o tragere în puterea căria toate trag a cădea către dânsul* (AMA, 20), *această forță, căria corpilor se supun neîncetat, o numim apăsare* (AF, 2) and in compounds with *fie-*: *asupra fiacăria din ramurile industriei* (AMM, IV), *puindu-se la căpătâiul fiacăria gemenări câte un om* (AMM, 18).

The plural form *cărora* (also with the final particle *-a*) is recorded as well: *acustica și optica, a cărora etimologie însemnează a auzi și a vedea* (AMF, 1), *El este însoțit de mai mulți sateliți al cărora număr este cel puțin de doi* (AMA, 53), *Anilor al cărora număr nu este împărțibil cu patru s-a făcut învoire a li se da trei sute șazeci și cinci de zile și acelora al cărora număr, fiind împărțibil cu o sută, nu este și cu patru sute.* (AMA, 65).

1.14. The relative compound pronoun *ceea ce* appears exclusively under the form *aceea ce* in various contexts, mostly as a synonym of *ce*:

(i) introducing **subject clauses**: *s-a hotărât aceea ce se numește cercurile de latitudine* (AMA, 17), *Aceea ce se face bastonului ni se întâmplă și nouă înșine* (AMM, 37), **complement clauses**: *a dat aceea ce se numește legă* (AMA, 16), *sântem luminați de aceea ce Luna ne trimite când este plină* (AMA, 40), *alcătuiesc aceea ce se numește sistemul planetar* (AMA, 47), *ați ținut minte aceea ce v-am deslușit ieri* (AMM, 5), *o experiență ce-mi va ajuta a vă desluși aceea ce m-a întrebat Ilie* (AMM, 2), *este ceva ce mă încurcă în aceea ce ne-ai spus* (AMM, 3) or **apposition clauses**: *aceste puncturi sânt mai aproape de centrul Pământului decât ecuatorul: aceea ce într-adevăr și este* (AMA, 21).

(ii) with **a neutral value**, in pseudo-cleft constructions, probably as a calque of the French pattern (*ce que...est...*): *Aceea ce se numește Calea Robilor, acest nemărginit brâu alburiu ce încinge cerul în vremea unei nopți frumoase, este o grămadă de o mulțime de stele* (AMA, 61), *Aceea ce ne spuseși este un exemplu (pildă) de folosul mecanici[i]* (AMM, 5).

II. The Verb Phrase

2.1. The iotacized verbal forms are extremely frequent: *fiind* (AMA, 24), *să-ți cază* (AMM, 1), *văz* (AMM, 4, *să se văză*, 13), *să vă mai spui*

(AMM, 4), *nu-l poci rădica* (AMM, 8), *ca să vie* (AMM, 8), *să se puie* (AMM, 13, *puind*, 12), *eu reviu* (AMM, 37), *să cuprinză* (AMG, 50), *să pătrunză* (AMM, 24), *apuind soarele* (AMC, 11), *rămâind* (AMC, 14).

2.2. The verb *a da* is used with the old etymological root in the pluperfect: *cei vechi îi dedese nume de număr de aur* (AMA, 37) and the sigmatic form in the preterite: *deteră fuga* (AMM, 7).

2.3. In the 3rd plural person of the synthetic pluperfect, the author uses both the etymological form: *cei vechi [...] crezuse că globul nostru este ca un centru nemișcat al mișcării[i] universului* (AMA, 10), *copii[i] stăpânilor lor meritase această pedeapsă* (AML, 5) and the analogic one, with *-ră*: *dar în mașinele la care se uitaseră ei cu atâta băgare de seamă nu zăriseră nimic care să se asemene cu pârghia* (AMM, 13).

2.4. homonymous forms of the imperfect and compound past in the 3rd person singular and plural: *lăcuiorii privea lucrările lor cu băgare de seamă* (AMG, I), *ei făcea cutare și cutare lucru* (AMG, I), *copii[i] se temea* (AMM, 20), *ei nu credea* (AMM, 20), *Niște hotarnici [...] era însărcinați* (AMG, I).

2.5. The impersonal verb *putea*, with modal values, occurs in construction with the *a*-infinitive and without clitic raising: *pot a se face împreună* (AMA, 45), *Mișcarea vibratorie a ondei aeriene nu poate a se comunica corpurilor streini* (AMF, 419), *experiențele precedente pot a se face tot așa de bine* (AMF, 459). It can be observed combined with the *a*-infinitive and pronominal clitic with modalized uses: *Gheorghe, putea-mi a spune tu jocul cântarului?* (AMM, 11), but also followed by infinitive without the morpheme *a*: *putea-mi-ai spune* (AMM, 2).

2.6. transitive usage of some verbs, due to the pressure of French sources used: *Această linie arcuită ce o umblă Pământul în vreme d-un an* (AMA, 19), *Dar iuțimea, fiind spațul umblat într-o unime de vreme hotărâtă, se va pricepe cât trebuie să fie de mare* (AMA, 19), *linia ce umblă Luna se numește orbită lunară* (AMA, 36), *Antipozii (acea ce lăcuiesc partea pământului împrotivită)* (AMA, 15-16), *Noi lăcuim regioana stâmpărată a nordului* (AMA, 31), *Afară de continentul ce noi locuim* (AML, 13),

pământul ce noi **locuim** (AML, 38), Luna **trece** această conă de umbră și se face nevăzută, pentru că nu mai priimește razele soarelui (AMA, 44).

2.7. Under the influence of French originals, there are attested two structures with the verb **a veni**:

(i) **a veni + infinitive**: Zece găuri oblice care **să vină** sucesivemente a coresponde cu gaura tablei (AMF, 392), asupra curantului de aer ce **vine** a lovi buza superioară (AMF, 411) and

(ii) **a veni + de + verb at the same mood and tense**: *d-aci vine de sântem luminați o parte de vreme, iar ceealaltă parte stăm în întuneric* (AMA, 14), *ce să numește spârnel și în care vine de se îmbucă roata cea mare următoare* (AMM, 21), *iar după aceea iar vine de face o pauză* (AMF, 15), *vibrațiile [...] vin de lovesc suprafața cea solidă a pământului* (AMF, 34).

2.8. The **presumptive forms** are frequent in various structures. There can be found:

(i) the patterns with **present presumptive** formed with the future of *a fi* + the gerund of the verb: *Unii vor fi crezând că Soarele și-ar muta poziția* (AMC, 2), and the conditional of *a fi* + the gerund of the verb: *ele ar fi rezultatul golurilor sau al norilor ce s-ar fi formând în atmosfera luminoasă* (AMA, 24), *Această mișcare s-ar fi făcând în vreme de douăzeci și cinci de zile și mai ceva* (AMA, 24), as well as

(ii) the pattern with **perfect presumptive**, identical with standard future perfect: *Cum se va fi făcut de s-a pus numerele* (AMM, 11), *părțile liniei arcuite se vor fi luat mai mici* (AMG, 20) or popular future perfect: *Dar, din toate aceste stele, numai Pământul o fi lăcuît de ființe viețuitoare?* (AMA, 54).

2.9. Oscillations in the conjugation classes: *Acești sateliți se eclipsesc despre noi* (AMA, 55), *ori scrim mai multe litere* (AMG, 3), *numărul de laturi ce particularisesc fiecare felu de poligon* (AMG, 67).

2.10. The **passive voice** formed with *a se afla*: *cu greu ar fi să pomenim astăzi vreun meșteșug, o industrie, o știință unde să nu se afle aplicate prințipurile geometriei.* (AMG, II), *practica meșteșugurilor mecanice se află unită cu teoria* (AMM, IV), *la care se află pusă o sucală* (AMM, 21), *nodul se află transformat în ventre* (AMF, 409), *se află întinsă înuntru o membrană colorată contractilă* (AMF, 463).

2.11. The analogical forms of the 3rd person plural without -ă are frequent: *Numerile din coloana a doua verticală arăt leghe* (AMA, 16), *aceste două stele se acoper una pre alta* (AMA, 42), *vastele păduri ce acoper suprafața pământului*, (AML, 49), *fluxele și refluxele încetez* (AMA, 46), *Aceste două planete încungiur cerul în tovăroșie cu Soarele* (AMA, 49), *dintre care două se încrucșez* (AMA, 54), *liniile se înfățișez mai cu seamă cu trageri subțiri* (AMG, 3) *arhitectul, desinatorul, tâmplariul, sticlariul ș.c.l. întrebuițez mai obicinuit o linie de lemn* (AMG, 5), *feliurile acestea de linii se chem linii crâmpeate* (AMG, 18), *unghiurile ce formează marginile unei mese* (AMG, 43), *însemnările zicerilor ce se raportează la poligoane* (AMG, 67), *(aburii) se ridic în aer* (AMC, 10).

2.12. Many (mostly neologic) verbs with infinitive in -a are used without the augment in the present: *când acești doi mobili se acoardă o dată, se înțelege că vor merge împreună și se vor opri împreună* (AMF, 17), *Mă adres, dar, la un lector serios* (AMF, VI), *Când metalul depus este în straturi prea subțiri, atunci nu alteră formele obiectului* (AMF, 347), *lungimea dc, care se calculează ca lungimea ab* (AMF, 37), *Aceea ce caracteriză aburul este forța sa cea elastică sau forța sa cea expansivă* (AMF, 8), *mari obiectivi care concentru în imagină o cantitate de lumină* (AMF, 477), *Cauzele acestea sânt puține și se clasă în felul următor* (AMF, 1), *Factumurile acestea demonștră cu învedereare că că materia nu este împrăștiată de toate părțile* (AMF, 31), *Gheorghe, desemnă și acea mașină ce am mai văzut „desenează / draw”* (AMM, 15), *Electricitățile contrarii se disimulă mai mult sau mai puțin prin atracția lor mutuală* (AMF, 269), *drumurile cele bune și îngrijite bine, care favoriză dezvoltarea tuturor industriilor agricole, comerciale și altele* (AMM, IV), *magnetismurile se fixă în parte* (AMF, 247), *împreunarea pârăurilor formă râurile* (AML, 17), *juni de toate condițiunile frecuent aceste cursuri* (AMF, VI), *Acest organ însă nu funcționă decât sub acțiunea nervilor voluminoși* (AMF, 351), *se imagină pe suprafața terestră niște cercuri mari* (AML, 12), *după cum intercepță asupra circonferenței* (AMF, 427), *pe loc înceată d-a se învârti* (AMM, 37), *se înregistrează ziua și ora precisă* (AMF, 36), *rozeta, care limită lungimea ei* (AMF, 413), *navele lor navigă asupra tuturilor mărilor* (AML, 17), *atracția unuia neutraliză repulsia*

celuilalt (AMF, 254), arată cu ce repeziciune **se operă** aceste descompoziții și recompoziții (AMF, 263), acul **oscilă** încă mult mai iute (AMF, 248, spre a-l face **să oscile**, AMF, 249), Așa, căldura este deosebită de corpi; poate **să-i penetre**, să se strângă în substanța lor (AMF, 4), corpii [...] **presă** verticalicește asupra solului ce-i ține (AMF, 3), aceea ce **probă** că între aceste două feluri de căldură ... (AMF, 9), Iisus a venit **să salve** (mântuie) lumea (AML, 6), și dacă **se sudă** la bismut fire de aceeași aramă (AMF, 321), coardele unui instrument de muzică **vibră** (AMF, 25, **să vibre** de sus în jos, AMF, 33), Aurul **se volatiliză** cu zgomot și mătasea nu se arde (AMF, 277).

2.13. The forms with augment are less used: **să se compareze** liniile omoloage ale figurilor asemenea (AMG, 89), suprafețele mobilelor ce **fabricează** ei (AMG, 2), aceea ce **precedează** aduce în destul (AMG, 95).

2.14. The expletive negation is frequently attested with several patterns:

(i) the pattern of negative relative clause with a subjunctive (the most frequently used): **nu se află** în nicio parte o frântură, o moleculă ... care **să nu fie învălită** de eter și care **să nu dobândească** printr-însul proprietăți speciale (AMF, 32), **Nu este** nimenea care **să nu fi ținut** ori pe suprafața unei ape liniștite...și care **să nu fi luat seama** că (AMF, 32), Spre exemplu, la Paris **nu este** nicio zi când **să nu se vază** barometrul suindu-se și coborându-se (AMF, 69), **Nu s-a aflat** niciodată vreo societate de oameni, oricât de barbari **să fi fost**, care **să nu fi cunoscut** focul (AML, 48).

(ii) the restrictive pattern *nu... decât*: care **nu este** altceva decât o blană de lemn uscat (AMF, 259), până acum **nu se cunosc decât** mai numai marginile acestui continent (AML, 19).

(iii) the pattern with the adverbial structure *departe de + infinitive*: Ordinariemente, ei sunt **departe de a avea**, mai înainte de lucrarea omului, aspectul sub care suntem obicinuiți a-i vedea (AML, 35), **Departe de a păstra** pentru dânsul acest nou mod de cultură, el se grăbise a-l publica (AML, 85).

(iv) the sentence negation in rhetorical interrogatives: **n-am zis** noi că Pământul, înuntru, este încă în topire? (AMA, 63), Mașina aceasta **nu este** și la o aplicație nouă a pârgheii? (AMM, 21)

(v) the pattern *este rar + (ca) să nu + verb*: **Este rar ca** omul **să nu cheme** alte forțe în ajutorul alor sale (AML, 74).

2.15. Causative structures are frequent; as a rule, the verb **a face** is mostly employed: *Mișcarea ce trage pe Soare și pe Lună afară din emisferul nostru face să înceteze influența lor asupra mărilor noastre* (AMA, 46), *mă voi mărgini a vă face să simțiți adevărul acesta* (AMG, IV), *mă voi sili a vă face să le pricepeți bine* (AMG, IV), *pilda aceasta poate să vă facă să pricepeți* (AMG, 17), *acum vă voi face să băgați de seamă că ...* (AMG, 32), *mă voi sili să vă fac a o pricepe* (AMM, 8), *te rugăm ca să ne faci a cunoaște mai multe mașine* (AMM, 13), *Atunci aerul se dilată, presă coloana licuidă, o face de se suie în sferuța a doua* (AMF, 6), *căldura face de se topește gheața* (AMF, 7).

The verbs **a pune** and **a da** (the latter appears quite frequently as part of a verbal periphrasis) are also attested: *pusese de făcut o dăinătoare în grădină* (AMM, 7), *Oamenii cei bogăți pun de le acopere suprafețele păreților odăilor lor cu tapiserii mai mult sau mai puțin prețioase* (AMG, 2), *Luna n-are nori și nimic nu însemnează împrejurul ei fînța unei atmosfere, ci, dimpotrivă, toate ne dau a crede că n-are* (AMA, 35), *Multa apropiere a acestor planete, asemănarea orbitelor lor, dintre care două se încrucișez, au dat pricină a se crede că ele ar fi...* (AMA, 53–54); *Ele au dat înlesnire (mijloc) de a calcula iuțimea luminei.* (AMA, 55); *Acestea au dat pricină a se bănuși că...* (AMA, 62), *Din căldura și lumina ce revarsă împregiurul său ne dă să pricepem că sau el este de foc sau că materia lui este totdeauna aprinsă* (AMC, 2).

We can also constructions with the verbs **a conduce**: *niciun fenomen nu conduce a presupune că ar fi vreo comunicație electrică* (AMF, 15), **lăsa**: *educațiune rea ce-i lăsase a ignora cele mai simple noțiuni de dreptate și de înțelepciune* (AML, 2), and **cauza**: *asfixia este cauzată prin frig* (AML, 105).

2.16. The aspectual verbs mostly used are: *a începe*, *a înceta* and *a trage*, followed by the infinitive: *când începe cineva a-și da seama de aspectul general al cerului și al pământului* (MF, III), *încetând d-a mai încălzi* (AMF, 6), *curantul încetează de a trece* (AMF, 17); *Corpii ce sânt finuți nu cad, dar trag a cădea* (AMF, 3), *Plumbul [...] trage asemenea a cădea* (AMF, 3), *atunci corpii trag a se răstogoli sau a aluneca* (AMF, 3), *afinitățile trag a strămuta moleculele ponderabile* (AMF, 348).

2.17. The verb *a vrea* is attested with the form *va* in 3rd person singular, present indicative: *Acela care va să dobândească un rezultat trebuie se vădă ce are mai mult în dispoziția (mâna) lui, vremea ori puterea* (AMM, 16). In all the other cases, it is used with the form that will be subsequently accepted by the literary norm: *bârna ce vrea cineva să rădice* (AMM, 15).

2.18. The verb *a trebui*. The modal verb *trebui* is used with an **epistemic** value, in constructions with the subjunctive: *Cu cât Soarele stă mai mult pă orizon, cu atâta temperatura trebuie să fie zăpușitoare* (AMA, 30), *În sfârșit, regiioanele polare, priimind razele Soarelui de tot pieziș, trebuie ca frigul să fie pă acolo prea nesuferit, care și este, într-adevăr* (AMA, 31), *așa puncturile luate pe ecuator trebuie să aibă o iuteală mult mai mare decât celelalte; adică că aceste puncturi trebuie să fie supuse la o putere centrifugă mult mai mare* (AMM, 29), *Voi trebuie să fi luat seama că astfel este direcția* (AMM, 35).

With **deontic** value, it appears, as a rule, with the subjunctive, but structures with the infinitive are also employed: *trebuie a măsura linii drepte* (AMG, 12), *că trebuie a înțelege în greutatea trupului de rădicat și greutatea scripeților* (AMM, 16), *unde trebuie a se rădica greutăți însemnate la înălțimi mari* (AMM, 19), *trebuie a dibui mult mai înainte* (AMM, 37), *trebuie totdeauna a pune mai întâi trupurile cele mai grele* (AMM, 39), *nu trebuie a se conchide că* (AMF, 40).

Although the forms without an augment are the most frequent, *a trebui* also appears „personalized”, with an augment, relevant for the oscillation of the norm; augmented and unaugmented variants persisted in the present tense throughout the 19th century: *trebuiesc dovezi nouă* (AMA, 26), *Sateți[i] celorlalte planete, ca și dânsa, trebuiesc a se eclipsa pentru dânsese* (AMA, 55), *trebuiesc a fi divergenți* (AMF, 470).

2.19. The verb *părea* is used with predicative value, with an infinitive as its subject: *S-ar părea cuiva firește de a întocmi învățătura despre Pământ cu cea despre celelalte planete* (AMA, 12-13), or with a gerund as an object predicative complement in structures with subject raising: (Soarele) *se pare călătorind între hotară statornice* (AMA, 28), *El ni se pare mișcându-se*

împrejurul Pământului, îmbrățișând oarecare parte din întinderea sa d-amândouă părțile ecuatorului (AMA, 31).

2.20. Oscillations in the selection of prepositions by the lexical head are frequent:

- *a se mulțumi de: nu crez că se mulțumește Gheorghe de acest răspuns* (AMM, 1).

- *a se sluji cu: se slujesc tot cu aceleași instrumente* (AMG, III), *să mă slujesc cu dânsel* (AMG, IV), *se slujaște cineva cu echerul* (AMG, 57).

- *a spoii de: le spoiesc mai totdeauna de o vâpsea cu lustru* (AMG, 2).

- *a se alcătui de / dintr-: să fie alcătuită de părți ce sânt drepte* (AMG, 18), *se alcătuiesc de două linii împreunate* (AMG, 46), *acest echeriu se alcătuieste dintr-o cutie rătundă* (AMG, 46).

- *a se compune de: această mașină se compune de o roată mare de sticlă* (AMF, 13).

- *a se forma de: Pământul este format de o masă solidă* (AML, 12).

2.21. Anacoluthon is the effect of subject topicalization, the nominative being resumed by a dative and the nominative subject remaining isolated and hanging: *Luna, fiind mai aproape de noi, i s-a observat mai bine constituția ei decât a tuturilor stelelor* (AMA, 34).

2.22. The nominal which occupies the complement postposed to the verb is not anticipated by clitic: *rugară pă Moș Pătru să le deslușască acestea* (AMG, I).

2.23. The relative pronouns *care* and *ce* which occupy the position of subject and direct object are rarely marked by *pe* or clitic doubled: *Gheorghe, pe care l-am învățat desemnului liniar, va avea bunătate ca să ne facă izvodul lor* (AMM, 13), *Iată un crâmpei de lemn pe care l-am legat* (AMM, 31), *o putere nouă, pe care am înfățișat-o* (AMM, 35).

The contexts in which the relative pronouns are not marked by *pe*, but are clitic doubled are much more frequent: *stele numim acele trupuri care le vedem noaptea strălucind în aer* (AMC, 3), *stele căzătoare numim mai de obște acele focuri care le vedem noaptea* (AMC, 12), *Vitele domesnice sunt acelea care, putându-le omul îmblânzi, le crește și le întrebuințează spre folosul său* (AMC, 19), *agiunge să-și facă în capul său un fel de geometrie ce*

o are fără să știe (AMG, III), *planul ogrăzei mele de napi care l-am tras prin ajutorul scării* (AMG, 16).

Exceptions from clitic doubling are also to be observed: *Această lucrare ce toate trupurile au* (AMA, 20), *Fără îndoială că și el este o stea ca cele ce zărim* (AMA, 22), *Dacă peatra ce ai încetat d-a mai ținea își cade* (AMM, 1), *trupul ce vrea cineva să rădice* (AMM, 17), *afară de continentul ce noi locuim* (AML, 13).

III. Derivational Morphology

There are to be noticed the adjectival and adverbial suffixes *-icesc* and *-icește*, which illustrate an older norm and the high frequency of the adverbs derived with *-mente*, the adverbial suffix specific of Western Romance area, in graphic variants closer to their etymon:

(i) *constituția fizicească a Soarelui* (AMA, 21), *figură geometricească* (AMA, 43), *mijloacele geometricești*, AMA, 22, *figurilor geometricești*, AMG, 64, but *formele geometrice*, AMF, 18); *mișcătorul mecanicesc* (AMM, 47, but *mișcarea mecanică*, AMF, 25), *Așadar, suprafața mărilor este sfericească* (AMA, 15, *trup sfericesc*, AMA, 31).

(ii) *ce se face orizontalicește* (AMM, 30, AMF, 33), *Planul dus prin centru perpendicularicește la axul statornic* (AMA, 14), *mișcându-se totdeauna paralelicește la el același* (AMA, 26), *două poziții ce sânt așăzate simetricește de amândouă părțile orbitei pământești* (AMA, 26), *să înfigă bastonul lui verticalicește* (AMG, 47, *a cufunda verticalicește în apă*, AMF, 32).

(iii) *Aceste contracțiuni ce se produseseză accidentelemente subt ochii lui* (AMF, 352), *aurul și argintul, comparativemente cu ferul, nu ar mai fi de niciun preț* (AML, 35), *face imaginea sa conformemente regulilor precedente* (AMF, 442), *diagonalemente opuși* (AMF, 420), *tunetul lovește directemente corpi[i] conductori* (AMF, 515), *penelul de lumină este ecualemente înclinat* (AMF, 449), *legile [...] sunt esactamente aceleași* (AMF, 411), *să nu ia esclusivemente coloarea spectrului* (AMF, 458), *reprezintă destul de fidelemente raporți[i] numerilor* (AMF, 399, *ca reprezentând destul de fidelemente temperatura mediană a anului*, AMF, 479), *apa [...] când este fortemente încălzită* (AML, 79), *dar este mai*

*totdauna pusă între două urloaie sau, mai **generalemente**, între două cavități (AMF, 412), s-a răcit **graduelemente** până la această temperatură (AMF, 493), această mică cameră neagră să fie dispusă **horizontalemente** (AMF, 434), presupunând ochiul aplicat mai de tot **imediatemente** lângă suprafața ei (AMF, 470), se propagă **indefinite** în toate direcțiunile (AMF, 424), sonul coardelor este **naturelemente** așa de slab (AMF, 417), începe a se apropia **notabilemente** de focolare (AMF, 454), **Ordinarieamente**, stă cineva doi sau și trei ani a face această călătorie pe mare (AML, 10), razele [...] sosesc la ochi **paralelemente** acestui ax (AMF, 476), vine a o lovi fie **perpendicularieamente**, fie **oblicueamente** (AMF, 419, așezată bine **perpendicularieamente** la axul său C, AMF, 392), spre a reîncepe **perpetualemente** aceeași lucrare (AML, 27), La asirieni, spre exemplu, când un om era bolnav, îl expunea **publicamente** în stradă (AML, 4), se arde **raremente** până la la zece kilograme de cărbune pe oră (AMF, 487), a-l tăci **progresiveamente** dedesubt de temperatura ambiantă (AMF, 493), ar trece **reelemente** în dosul oglindei (AMF, 437), trimit lumină **sensibilemente** paralelă (AMF, 466), începem a le examina **sucsesiveamente** (AMF, 407, spre a obține **sucsesiveamente** celelalte note ale gamei, AMF, 395), În Angletera, încă lupii s-au distrus **totalmente** (AML, 18), Se zice că aceste raze reflectate form o imagină virtuală a obiectului pentru că [...] plec **virtuelemente**, adică că sunt dirijate ca dacă ar pleca de acolo (AMF, 437).*

IV. Other inventoried features

4.1. In order to express **the superlative** value, in varied nuances, Marin uses, alongside with the morpheme *prea*, the phrase *cu totul*: *trebuie să fie de niște ființe de o fire **cu totul** deosebită de [a] noastră* (AMA, 35) or the structure adverb + de + adjective: *O imagină **minunat de** asemănătoare* (AMF, 34), *ca să ni se poată arăta **atât de** mare pă cât îl vedem într-o așa de nemărginită depărtare* (AMA, 22), *aflându-se el în **așa de** mare depărtare* (AMA, 23), *ar putea să ia vrodată o iuțea **așa de** mare ca să târască și caii* (AMM, 6), *om **așa de** eminente în știință și în bunătate* (AML, 85).

4.2. The modal verb *a căuta* is used with a deontic meaning in context with an infinitive: *Mă adresez dar la un lector serios și **caut** a-l deprinde la*

metoadele cele severe ale științei (AMF, VI), *Încă din timpii cei mai vechi ai anticuității, omul fu atras a-și înturna ochii către cer și a căuta a cunoaște ce sunt acele puncturi luminoase ce strălucesc în firmament* (AML, IX); the long infinitive in *-re* is very rare: *putear-aș face-o cu toate trupurile?* (AMM, 1); the old form of subjunctive in the 2nd person singular *aibi*: *Prea bine, Gheorghe, îmi place ca tu să aibi băgare de seamă la ceva ce vezi* (AMM, 5); the verb *fugi* is recorded with the gerund form *fugând*: *crede că vede copaci de pe mal fugând în ceealaltă parte a luntrei* (AMA, 12); contexts in which auxiliaries and clitics appear in postposition: *Soarele învârtește-se în vrun chip?* (AMC, 2), *putea-vei* (AMM, 36).

4.3. There are to be observed the use of some adverbs as discourse and pragmatic markers with various values:

(i) **approximation**: *razele soarelui le bate cam pieziș* (AMA, 31), *Axul său de rotație este cam perpendicular la planul orbitei sale* (AMA, 51), *Aceste stele se arăt cam ciudate* (AMA, 57), *Nu, ci este cam turtit către poli și înflat către ecuator* (AMM, 29), *o lopată mică, scurtă și cam lată* (AMM, 34); *Suprafața pământului fiind mai cam sferică* (AMF, 3), *se află mai cam proporțională* (AMF, 271), *cuantitatea fluidilor disimulați se află mai cam proporțională cu suprafața armaturilor* (AMF, 271); *ține numai vreo câteva clipe* (AMA, 43), *se face nevăzută mai vreo cinci luni* (AMA, 62).

(ii) **focalization**: *Cu toate astea, nu putem zice că Pământul este chiar sferă* (AMA, 16), *chiar vârfulurile acestor munți* (AMA, 34), *Această mișcare a Lunii împrejurul Pământului se face chiar în aceeaș vreme cu mișcarea sa de rotație* (AMA, 36).

(iii) **identification**: *tocmai de dânsa mai vream să vă vorbesc încă* (AMM, 11), *Condițiile echilibrului sunt tocmai ca și la sucală* (AMM, 19), *Da, întocmai tot așa* (AMM, 19).

(iv) **restrictive**: *Ziua nu se cuprinde în an de un număr doar de ori, ci se cuprinde în trei sute șaiszeci și cinci de ori* (AMA, 64), *daca s-ar pricinui ele numai din influența Soarelui* (AMA, 45), *una de rotație împrejuru-ș, ce se face numai de către planeta singură* (AMA, 51), *celelalte se vă d numai cu instrumente* (AMA, 61), *nu s-ar mărgini numai la aplicațiile ei de toate zilele* (AMM, III), *atunci avem numai un punct de rezm* (AMM, 37), *pentru*

că Soarele nu poate niciodată lumina **decât** jumătatea Pământului (AMA, 26), Uran nu e văzut nicidecum **decât** cu telescopul (AMA, 47). The adjective *singur* displays the role of a restrictive focal mark: *Omul **singur** are o animă (suflet) făcută după imaginea (chipul) lui Dumnezeu* (AML, 26), *Omul **singur** a știut inventa* (AML, 26).

(v) **discourse connectors**. Other elements, such adverbs or adverbial collocations, are used as discourse and pragmatic connectors.

The adverb *dimpotrivă*, exclusively used in the form *dimpotrivă*, appears as a pragmatic connector, expressing disagreement: *o noapte așa de mare trebuie să aducă, **dimpotrivă**, o iarnă prea friguroasă* (AMA, 36), ***Dimpotrivă**, când cerul este în[n]orat, acești nori din partea lor, prin împrăștierea razelor, dau trupurilor de pe suprafața Pământului căldura ce acestea pierd tot prin răspândirea razelor* (AMA, 41), ***Dimpotrivă**, este pentru carul al căruia centru de gravitate este prea jos* (AMM, 40).

Another pragmatic connector, *din contra*, used under the form *în contra*, signals contra-argumentation: *Oricare altul ca Franklin ar fi părăsit proiectul său; el, **în contra**, se ținu de dânsul* (AML, 6), ***În contra**, frigul, strângând vasele cele mai aproape de suprafața corpului, împinge sângele către organele interioare* (AML, 90).

În fine and *în sfârșit*, calques on French (*enfin*), display a conclusive role: ***În fine**, nu trebuie, după un exercițiu ostenitor și când corpul asudă, să se dezbrace cineva sau să stea în frig* (AML, 90); *din ce în ce cu cât mai înaintăm, ni se pare că iese din pământ, până când, **în sfârșit**, îl vedem întreg* (AMA, 15), ***În sfârșit**, regiioanele polare, priimind razele Soarelui de tot pieziș, trebuie ca frigul să fie pă acolo prea nesuferit* (AMA, 31), ***În sfârșit**, copiii[i] mei, planul aplecat este întrebuițat și de natură la curgerea apelor* (AMM, 7), ***În sfârșit**, voiesc a vă mai da să cunoașteți încă și altă împregiurare unde puterea centrifugă joacă o rolă însemnată* (AMM, 31).

The collocation *prin urmare* is also used with a conclusive value: ***prin urmare**, vom putea judeca despre volumul cel nemărginit ocupat de către Soare, gândindu-ne că această depărtare coprinde numai sfertul diametrului acestei stele și că, **prin urmare**, Soarele, strămutat în locul Pământului, ar coprinde în volumul său un loc mai îndoit decât cel ce-l înfășură Luna în*

mișcarea sa împrejurul Pământului (AMA, 33), și așa i-ar fi trebuit mai multă osteneală, mai multă vreme și, prin urmare, și mai multă cheltuială (AMM, 5).

The connector *ei bine* (an interjection collocation) is also a calque on French (*eh bien*). With a vague conclusive value, it connects two distinct parts of the statement: M.P. *N-ai băgat de seamă când dai să alunece câte un bulz pă scândurile din sală, că acel bulz merge mai departe și mai iute decât când îl arunci pe năsip în grădină? I. Negreșit. M.P. **Ei bine!** Această deosebire este că suprafața salei este mai netedă și mai sclivisită decât a grădini[i], adică că bulzul cearcă mai puțin frecare în sală decât pe năsip; pentru aceea bulzul aci merge mai iute și mai departe. (AMM, 6-7).*

4.4. The compound preposition *după* is used with the variant *dupe*: *dupe destoinicia lor (AMM, 3), dupe multe silințe (AMM, 9), dupe cele ce am zis (AMM, 22)*. Instead of *după*, it is used the prepositional structure *de pe*: *firea și legile de pe care se cârmuiesc (AMA, 9), de pe ipotezul nostru (AMA, 24), de pe cum este și locul (AMM, 6)*.

4.5. First attested in the 20th century in specialty literature, the adversative conjunction *or* is found in a translation carried out by Marin in 1857: [...] *roșul este o culoare simplă, ce nu poate nici a se descompune, nici a se transforma în altă culoare. Or, nu este niciuna din colorile spectrului care să poată fi modificată sau transformată (AMF, 458)*.

4.6. The conjunction collocation *ca și când* is used exclusively with the form *ca când*: *Atârarea Pământului o pricinuește ca când ar fi toată strânsă la centrul său (AMA, 20), fără mai multe zdruncinături decât ca când ar cădea de o jumătate de stânjin pe suprafața Pământului (AMA, 53), ca când obiceiul ar fi voit să facă o excepție pentru aceste cauze (AMF, 1), trupurile sunt astfel ca când toată greutatea lor ar fi reunit într-acest punct (AMM, 36)*. It is also to be noted the correlative adversative structure *nu numai că...dar nici*, in context with the adverb *măcar*, which explains and focalizes a supplementary presupposition: *nu numai că păharul nu cădea, dar nici măcar o picătură de apă nu cădea dintr-însul. (AMM, 30)*.

4.7. The phrase (*care*) *va să zică* is exclusively used with the old original meaning of „it means”: *Se va pricepe lesne ce va să zică aici zicerea*

legi[i] (AMA, 9), *are o putere de 100 de oca, care va să zică că roata cea mare 2 este pusă în mișcare printr-o putere de 50 de oca* (AMM, 22), *Așa, va să zică că este tot ca la roatele cu măsele?* (AMM, 26).

4.8. Calques after French: *Soarele este un trup de formă rătăndă, luminos de sineș* (AMA, 21-22, cf. fr. *Le soleil est une étoile: il est lumineux par lui-même*), *mișcare părută* (AMA, 28, cf. fr. *le mouvement apparent*), *conă de umbră* (AMA, 43, cf. fr. *cône d'ombre*), *Iuțimea este de patruzeci de mii de leghe pe ceas* (AMA, 47, cf. fr. *par heure*), *diametrul său adevărat* (AMA, 22, cf. fr. *diamètre réel*), *ax statornic* (AMA, 11, cf. fr. *axe fixe*), *adunături de stele* (AMA, 62, cf. fr. *groupe d'étoiles*), *căile de fer* (AML, 83, cf. fr. *chemin de fer*) etc.

Conclusions

The analysis of the morphosyntactic features of the translations from French carried out by Alexe Marin pinpoints characteristics of the literary norms of the period, as well as traits that are due to the influence of the French sources: analytical genitive with *de*, the transitive usage of some verbs, the use of certain syntactic patterns with the verb *veni*, the high frequency of the adverbs derived with *-mente*, the adverbial suffix specific to the Western Romance languages, the neological adversative conjunction *or*, pragmatic connectors, pseudo-cleft constructions, imitation of the French pattern, or the presence of some structures calqued on French.

Sources

AMA = MARIN, Alexe, 1839, *Prescurtare de astronomie populară*. Tradusă din franțozește. Cu figuri. București: Tipografia lui August Ruof. Bibliotecă pentru tinerimea romană. Alegere de mai multe cunoștințe folositoare. Tomul I. Astronomie populară, 67 p.

AMC = MARIN, Alexe, 1842, *Prescurtare de cunoștințe uzuale*. București: Tipografia Colegiului Sf. Sava, 2 f. + 29 p. Bibliotecă pentru tinerimea romană. Tomul II.

AMF = POUILLET, [Claude], 1857, *Noțiuni generale de fizică și de meteorologie spre usul junimei*. Traduse de A. Marin. București: Tipografia Colegiului Național, VII + 528 p.

AMG = MARIN, Alexe, 1839, *Moș Pătru sau Învățătorul de sat. Convorbiri asupra geometriei*. București: Tipografia Colegiului Sf. Sava, 2 f. + IV, 95 p. + 44 planșe. Biblioteca pentru tinerimea română. Alegere de mai multe cunoștințe folositoare. [...] Tomul III.

AML = MARIN, Alexe, *Prima carte de lectura. Noțiuni simple asupra științelor, culse pentru usul classilor inferioare alle scholelor primare*. București: Th. Vaidescu.

AMM = [Alexe Marin], 1842, *Moș Pătru sau Învățătorul de sat. Convorbiri asupra mecanici [= mecanice]*. București: Tipografia Colegiului Sf. Sava, 2 f. + IV + 64 p. Cu ilustrații, 22 planșe. Biblioteca pentru tinerimea română. Alegere de mai multe cunoștințe folositoare. [...] Tomul IV.